

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน นับเป็นจุดประสงค์เบื้องต้นของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนต้องสรรหาวิธีสอน คือการสอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่หลากหลายมาฝึกฝนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการรวมทั้งได้ประสบการณ์และนำไปปฏิบัติได้จริง จึงจะถือว่าเป็นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนอย่างแท้จริง

การจัดการศึกษาปัจจุบัน สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งกาย และจิตใจ จึงจะทำให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 4 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 หน้า 2) ได้ให้ความหมายของ “การศึกษา” ไว้ว่า “เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้ของงานของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” นอกจากนี้การจะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความหมายของการศึกษาดังกล่าว สถานศึกษาจำเป็นต้องยึดแนวการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 หน้า 12) ที่ได้ให้แนวการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

หากพิจารณาแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จะเห็นว่าการจัดการศึกษาที่จะส่งผลให้ผู้เรียนสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญานั้น จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เปลี่ยนกระบวนการสอนแบบท่องจำเป็นเน้นกระบวนการคิด จัดกิจกรรมให้สร้างสรรค์ ส่งเสริมการทำงานกลุ่ม สามารถสร้างองค์ความรู้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา วัยของผู้เรียนยังเป็นวัยที่สนุกสนาน ร่าเริงและชอบเล่นเป็นส่วนใหญ่ การจัดกิจกรรมเรียนปนเล่นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ดังที่ ชัยอนันต์ สมุทวนิช (2540, หน้า 9-12) ได้กล่าวไว้ว่า “ตามธรรมชาติของมนุษย์เด็กและผู้ใหญ่มีการเล่นเหมือนกัน แตกต่างกันที่การเล่นของผู้ใหญ่จะซับซ้อนมากกว่าเด็ก อย่างไรก็ตามการเล่นและเรียนต้องอยู่ร่วมกันในสัดส่วนที่เหมาะสม จะเล่นโดยไม่เรียนหรือเรียนโดยไม่เล่นไม่ได้” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (H.Caldwell Cook อ้างในวิราภรณ์ ปนาทกุล, 2530

หน้า 18) ซึ่งเป็นนักการศึกษาได้คิดวิธีการสอนแบบเล่นปนเรียน (Play way method) ขึ้น โดยให้เด็กมีโอกาสเล่นควบคู่ไปกับการเรียนด้วย และวิราภรณ์ ปนาทกุล (2530, หน้า 18) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการนำการเล่นมาจัดในการเรียนการสอนไว้ว่า “การเอาธรรมชาติการเล่นสนุกสนานและไม่ยอมอยู่นิ่งของเด็กมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนจะทำให้เด็กเรียนด้วยความสนุกสนาน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน วิธีการเรียนแบบนี้มิได้มุ่งให้เด็กเล่นในสิ่งที่ไม่มีความรู้ แต่มุ่งให้เด็กเล่นภายใต้การควบคุมของครูตามแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะการสอนแบบเล่นปนเรียนต้องให้เด็กได้รับทั้งความรู้และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ การมีวินัยในตนเอง เด็กจะได้รับประสบการณ์โดยไม่รู้ตัว สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ กิจกรรมการเล่น ครูผู้สอนต้องนำการเล่นที่มีคุณค่าต่อการเรียนการสอนมาจัดให้เด็กเล่นด้วย”

การจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 (สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท.4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษาและรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ) ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในข้อ 6 ไว้ว่า “สามารถนำปริศนาคำทายและบทร้องเล่นในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการเล่นได้” แสดงให้เห็นว่าการเล่นเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างสร้างสรรค์ ยิ่งถ้านำการเล่นพื้นบ้านมาสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของผู้เรียนจะส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งภาษาและภาคภูมิใจในความเป็นไทยได้

การเล่นพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมและสืบสานมาเป็นเวลาช้านาน การละเล่นพื้นบ้านมีทั้งที่แสดงหรือเล่นกับเด็ก หรือเป็นการละเล่นของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการละเล่นของเด็กเป็นการผสมผสานการออกกำลังกาย การพูด การสนทนา อันเป็นการใช้ภาษา ไหวพริบ ปฏิภาณ และอาศัยกฎ กติกา ประกอบการละเล่น คู่แข่งขันหรือสมาชิกที่เล่นต้องมีทักษะในการฟัง มีทักษะในการสื่อสาร ทั้งในฐานะผู้ส่งสารและผู้รับสารจึงจะเล่นเกมได้อย่างสนุกสนาน

การละเล่นบางอย่างยังสอดแทรกความรู้ ผูกสมอทอดลองปัญญา ความเปรื่องปราด แคล้วคล่องว่องไว และมีการใช้ภาษาประกอบการละเล่น การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษามุ่งพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และคิดควบคู่กันไป ถ้าหากสามารถนำเอาการละเล่นพื้นบ้านมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางภาษาอย่างเป็นระบบ น่าจะสามารถจัดกิจกรรมได้กลมกลืนกันไป อันแสดงถึงความเหมาะสมตามวัยของผู้เรียน เนื้อหาสาระของภาษาไทยและกิจกรรมการละเล่นของพื้นบ้าน

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยอันเป็นภาษาแม่ย่อมยากที่จะสอนให้ประสบความสำเร็จได้ดี เพราะความเป็นภาษาแห่งชาติทำให้ผู้เรียนไม่ตื่นเต้นที่จะเรียนรู้ เพราะคิดว่าคงไม่มีอะไรแปลกใหม่ให้เร้าใจ ประกอบกับเนื้อหาของภาษาไทยมีหลักเกณฑ์ทางภาษา มีวิธีการใช้ภาษา

มีเรื่องราวอันเป็นวัฒนธรรมแบบไทย จึงยากแก่การเข้าใจ หากได้นำเอาการละเล่นพื้นบ้านเข้ามา เป็นสื่อจัดเป็นกิจกรรมในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาไทย น่าจะทำให้การเรียนรู้ภาษาไทย ดื่นเด่น เข้าใจ และได้รับความสนใจจากผู้เรียนเป็นอย่างดี

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยของผู้เรียน โดยใช้กิจกรรม การละเล่นพื้นบ้านล้านนาเป็นสื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเชื่อว่าการใช้กิจกรรม การละเล่นพื้นบ้านล้านนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางภาษาจะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่สามารถ ให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และมีทักษะทางภาษาทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน รวมทั้งการคิดได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านล้านนา

ขอบเขตของการศึกษา

1. ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ สังกัดสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่กำลังเรียนอยู่ใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 2 ห้องเรียน

2. ด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่

2.1 การละเล่นพื้นบ้านล้านนาที่นำมาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางภาษาไทย ได้คัดเลือกการละเล่นพื้นบ้านล้านนาจากงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงลักษณะการละเล่นพื้นบ้านล้านนา โดยเน้นการละเล่นพื้นบ้านล้านนาที่สามารถเล่นได้เป็นกลุ่มทั้งชายและหญิงที่เหมาะสมกับวัยของ ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 กิจกรรม คือ กำบ่อกินใบไม้ ขี้แ่นด กูกินหาง ซื่อดอกไม้วี จีจะลู่บ จีเจียบ มะลือกก็อกแก็ก ปริศนาคำทาย ไกล้วงข้อง และไทยด้าสู

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นกิจกรรมที่ฝึกทักษะทางภาษาไทยทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน รวมทั้งการคิดให้กับผู้เรียน จากการใช้การละเล่นพื้นบ้านล้านนา จัดกิจกรรมตามแผนการสอน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน
ล้านนาเป็นสื่อเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาไทย ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 3

สมมุติฐานของการศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านล้านนา
จัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่
ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะทางภาษาไทย หมายถึง ทักษะทางการเรียนรู้ คือ การฟัง การดู การพูด
การอ่าน การเขียน รวมทั้งทักษะการคิดทางภาษาไทย หลักการใช้ภาษา และการเรียนรู้วรรณคดี
และวรรณกรรม

2. กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย หมายถึง การจัดการเรียนการสอน วิธีการสอน
วิธีการเรียนรู้ เทคนิคการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ทางภาษาไทย ที่เป็นไปตามขั้นตอนของแผน
การจัดการเรียนรู้

3. กิจกรรมการเล่น หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้
การเล่นพื้นบ้านล้านนาเป็นสื่อ อาศัย กฎ กติกา มารยาท จากการการเล่นพื้นบ้านล้านนาในการ
เรียนรู้ภาษาไทย

4. การการเล่นพื้นบ้านล้านนา หมายถึง กิจกรรมการเล่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจาก
บรรพบุรุษล้านนา อันเป็นการเล่นที่มีกฎ กติกา ทั้งที่มีบทร้องประกอบและมีทสนทนา
มีการเคลื่อนไหว มีการแข่งขันกันตามลักษณะธรรมชาติของเกม และเหมาะสมตามวัยของเด็ก

5. นักเรียน หมายถึง นักเรียนโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาไทย ทั้งการฟัง การดู การพูด การอ่าน การเขียน รวมทั้งการคิด การใช้ภาษา การเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม ด้วยกิจกรรม การเล่นเกมพื้นบ้านล้านนา อันเป็นภูมิปัญญาของชาวล้านนา
2. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเล่นเกมพื้นบ้านล้านนาไปพร้อมกับการเรียนรู้ ภาษาไทย อันเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนใส่ใจในการเล่นเกมพื้นบ้านล้านนา
3. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและสาระการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเล่นเกมพื้นบ้านล้านนาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น